

LUNDS
UNIVERSITET

Institutionen för kommunikation och medier
Ht15 Lunds Universitet
Delkurs 3: Examensarbete för kandidatexamen
Handledare: Dino Viscovi

Sport, Medier & Nationalism

-nationell tillhörighet i en global värld

Av: Viktor Jörgensen

Examinator: Tina Askanus

Abstract

Målet med denna uppsats är att redogöra för attityder gentemot nationstillhörighet hos svenska fotbollsspelare med möjligheten till dubbelt medborgarskap, en tidigare utforskad del av det välfyllda fältet sport och nationalism. Uppsatsen syftar dessutom till att ge historiska belägg för relationen mellan sport, medier och nationalism. Samt se till hur sporten via medial bevakning reproduceras nationella föreställningar. Uppsatsen baseras på tidningsartiklar från 2013-2015 och rör framförallt fall där Sverige utgör ena parten av det möjliga nationsbytet. Det teoretiska ramverket är delvis uppbyggt på Anderson (1983), Billig (1995) och Bairner (2001) och analysdelen är gjord med kvalitativ innehållsanalys som metod. Uppsatsen visar, bland annat, hur spel i landslaget ofta ses som ett delmål på vägen till något annat, och att den nationella tillhörigheten i stor utsträckning bestäms som en konsekvens av andra variabler. Samt hur en liberal marknadsterminologi infiltrerat landslagsidrotten, vilken tidigare beskrivits som en förstärkningsapparat av nationella emotioner. Uppsatsen är författad vid intuitionen för kommunikation och medier vid Lunds universitet av Viktor Jörgensen.

Nyckelord; sport, fotboll, nationalism, nationsbyte, nationalstaten, kulturell eftersläpning

Innehållsförteckning

1. En privilegierads paradox	1
2. Metodologisk inramning	2
2.1 Vid och bredd.....	3
3. Nationalismens teoretiska mosaik	4
3.1 Att konstruera nationen.....	5
3.2 En mer banal nationalism.....	7
3.3 Sporten & Nationen.....	8
3.4 Les Bleus – ett typexempel på sport & nationalism.....	9
3.5 Kulturell eftersläpning – marknad & tradition.....	11
4. Nationalismens uttryck – en analys	13
4.1 En ny värld.....	22
4.2 Nationell sport i en internationell värld?.....	25
4.3 Dalkurd, Syrianska & Prespa Birlik – blomstrande nationalism bortom nationalstaten	27
5. Slutdiskussion	28
6. Referenser	31

1. En privilegierads paradox

Det finns väldigt få saker som får mig att känna en innerlig stolthet över min nationella tillhörighet, men sport i alla dess former har intuitivt den förmågan. Men det finns något ännu mer komplext där, jag minns ett leende format på kina läppar den dagen jag läste att Skåne hade vunnit en internmatch mot resten av Sverige på en landslagssamling i fotboll. Jag kommer fortfarande ihåg den enorma glädjen och stoltheten jag kände när Patrik Carlgren räddade den straff som innebar att vi blev europeiska U21-mästare i fotboll. Och jag än idag med enkelhet återskapa tiden på golfklubben då alla, mig själv inkluderat, verkade ha lite extra raka ryggar efter att Henrik Stensson inom kort vunnit såväl PGA-slutspelet och den europeiska motsvarigheten Race to Dubai. Men efter dessa ögonblick så fanns det alltid något som skavde, något som intellektuellt kändes fel. Jag som i andra sammanhang ofta propagerat för en värld utan flaggor och gränser, för världsmedborgarskapet och att nationalstatens tid möjligen bör vara förbi. Men kanske är detta asymmetriska förhållande mellan intuition och intellekt något väldigt ”svenskt”. Bairner (2001: 141) berättar att det kollektiva svenska medvetandet genom hela 1900talet har varit tätt sammanflätat med en önskan om att vara internationell. Detta kan förmodligen kopplas samman med det faktum att Sverige på väldigt länge inte haft några expansiva territoriella ambitioner och inga andra stater har haft ambitioner att erövra territorium från Sverige. Via detta har Sverige kunnat förhålla sig neutralt till internationella konflikter (Bairner 2001) och den egna nationella identiteten har gått att uppfattas som vag. De två företeelser som mer än något annat får nationalismen att blomstra är krig och sport (Rowe 2004: 22). Och då Sverige inte varit i krig på länge återstår sporten. De har visat sig att unga svenskar associerar sitt land till sport i högre utsträckning än något annat fenomen, men undantaget för stress. Dessutom har Sverige nått exceptionellt stor framgång på den internationella sportscenen i förhållande till populationens storlek (Bairner 2001). Jag skriver som sagt ur perspektivet som född och uppvuxen i Sverige, trygg i min nationella tillhörighet så till den grad att den kanske blivit överflödig.

Uppsatsens ärende

Det den här uppsatsen ämnar undersöka och diskutera rör sport, medier, nationalitet och nationalism. Mer exakt medierna och sportjournalistikens roll i reproduktionen av nationalism inom sporten. Jag kommer ge historiska exempel på hur sport och nationalism satts i relation till varandra samt, framförallt, resonera kring en del av den samtida inställningen till nationalism genom att noggrant studera idrottsutövares attityder gentemot landslagstillhörighet, och hur dessa motiveras i medierna. Den övergripande forskningsfrågan

som kommer att ställas lyder: Hur reproducerar sportjournalistiken idén om nationen och nationell tillhörighet i rapporteringen av nationsbyte inom fotbollssporten? De sekundära frågeställningar som kommer att behandlas lyder: Hur ställer sig fotbollsspelare idag till att representera en nation? Vilka argument för de fram som grundläggande för deras beslut när mer än en nation söker deras tjänster? Vad händer med idén om nationen när dess förutsättningar förändras? Samt fortsätter, och i så fall hur, sporten att reproducera nationen och nationella föreställningar?

Just den relativt nya företeelsen med nationsbyte är något som forskningen kring sport och nationalism inte tidigare belyst, så vitt jag vet. Det finns absolut ingen brist på forskning på området i större bemärkelse, men den aspekten av helheten, fenomenet kring nationsbyte, som denna uppsats fokusera kring verkade vara utforskad mark och lämpade sig därav exemplariskt för mig att studera.

2. Metodologisk inramning

Jag kommer i denna uppsats som metod använda mig av en kvalitativ innehållsanalys. I hermeneutisk metod behandlas texten som en väv av olika tecken genom vilken många olika betydelser kan utläsas. En text kännetecknas av dess polysemi, vilket innebär att textens betydelse inte är cementerad utan föränderlig beroende på vilken tid och kultur den läses i. Således skapas kunskap och mening i mötet mellan text och läsare. Det är dock nödvändigt att på förhand ha ett bestämt kunskapsintresse vilket kommer att vägleda och i någon mån bestämma vad en kommer fram till, samtidigt som det är viktigt att vara öppen för eventuella överraskningar som det empiriska materialet kan erbjuda. Att i stor uträkning som möjligt ha ambitionen att distansera sig från den uppfattning en på förhand tro sig inneha, och därigenom försöka främmandegöra det till synes ordinära är centralt för att kunna klä av vardagliga koder och på så sätt kunna se företeelser i ett nytt ljus (Gripsrud 2011: 178ffs). Samtidigt är det naturligtvis viktigt att komma ihåg att det aldrig fullt går att frigöra oss från oss själva och våra, historiska, kulturella och sociala förutsättningar (Gripsrud 2011: 184). Det empiriska materialet utgörs främst av tidningsintervjuer och tidningsartiklar. Jag kommer att se dessa som mer omfattande medietexter, samt som de intervjuer som lagt grunden för dess existens. Jag kommer därför att göra en innehållsanalys av materialet och leta efter olika tendenser, samband eller skillnader samt försöka identifiera olika mönster det empiriska materialet eventuellt genererar (Larsen 2009: 101). Det som kommer att bereda fundament för analysdelens utformning är de svar som går att finna i det utvalda materialet. Genom att

kvalitativt läsa, läsa om, tolka, och tolka om materialet är min förhoppning att jag ska skapa och erhålla en djupare förståelse för vad det empiriska materialet egentligen kan tyckas säga. Via ett relativt brett urval så hoppas jag att den problematik som analysen belyser har nödvändig validitet. Dels tolkningsvaliditet, dels teoretisk validitet (Dalen 2015: 121ffs).

2.1 Vidd och bredd

Jag har valt att fokusera mitt urval till de mest aktuella, inhemska och samtida fallen av nationsbyten, mycket också baserat på min personliga förkunskap i ämnet. Men därtill har jag systematiskt, genomgående under arbetets gång (november och december 2015), sökt efter relevanta artiklar för mitt ämnesval. Jag har så länge jag kan minnas ägnat en väsentlig del av min tid i stort sett varje dag till att se på, eller läsa om, sport. Detta gjorde att jag kände mig relativt trygg med att jag kunde göra ett urval av fall att studera vilka skulle ge mer än enfaldiga ögonblicksbilder. Det totala empiriska materialet utgörs av arton stycken tidningsartiklar av varierande längd. Majoriteten av dessa kommer ifrån svensk press, främst de svenska kvällstidningarna Aftonbladet och Expressens hemsidor, men även från lokalmedia såsom Värnamonytt och ämnesspecialiserade hemsidor som Fotbollskanalen.se. Ett fåtal artiklar är hämtade från internationella publikationer och anledningen till detta är att när jag berör händelser som skett utanför Sverige, så har dessa inte på ett lika uttömmande sätt rapporterats i vår nationella media. Även en fotbollsspelares Intsagramprofil har bidragit till det empiriska materialet, detta i kombination med de internationella tidningsartiklarna fungerar som sekundärmaterial för att kontextualisera och bredda diskussionen. När jag sökt efter det empiriska materialet har jag uteslutande gjort det på internet, att jag redan innan projektet startade var relativt beläst på det aktuella ämnet gjorde att jag hade en ganska klar bild av vad jag letade efter och var jag skulle kunna finna det jag sökte. Även om det förelåg farhågor om att materialet skulle vara för tunt. Min begynnande ambition, vilken också blev den slutgiltiga, var att hålla fallen där specifika idrottsutövare diskuteras enbart till de där Sverige utgör ena parten i problematiken. Grundproblematiken är naturligtvis inte unik för Sverige utan återfinns i det flesta av världens nationer. Dock ansåg jag att genom att koncentrera mig till enbart fall relaterade till Sverige skulle jag kunna återge en mer valid bild av ett fenomen. Hade jag handplockat ett antal exempel med global spridning så skulle det vara både enkelt och befogat att ifrågasätta urvalets representativitet och validitet. Men genom att göra ett snävare och samtidigt bredare urval känner jag mig också trygg med att mitt urval går att generalisera, vilket gör det relevant ur ett forskningsperspektiv. Det som dock slog mig när det första urvalet skulle revideras var den ojämlika könsfördelningen,

avsaknaden av kvinnor i det empiriska materialet var total. Men efter att med ljus och lykta, fruktlöst, försökt hitta exempel på samma företeelse i damlandslaget så fick jag konstatera att; som fenomen representerat i media är nationsbyte inom fotbollen än så länge enbart ett fenomen förkommande för män. En förklaring till att de är på det här sättet är medielogiken. Herrfotboll är mycket större och genererar generellt mer intresse vilket leder till ett större nyhetsvärde även för utövare bortom den absoluta världstoppen. Det finns enbart ett fåtal damfotbollsspelare vars namn på egen hand skulle vara stoff för tidningsartiklar och denna skeva fördelning kan vara en del i förklaringen till urvalets utformning. Snarare än att nationell tillhörighet är en icke-fråga för alla kvinnor.

3. Nationalismens teoretiska mosaik

Under världsmästerskapen i fotboll 1974 i Västtyskland representerade Mafuila Mavuba eller "The Black Sorcerer" (Den svarta trollkarlen) som han av vissa kallades, Zaire, numera benämnt som den Demokratiska Republiken Kongo. Efter fotbollskarriären så bosatte sig Mafuila tillsammans med sin fru i hennes "etniska" hemland Angola, även hon hade representerat sitt land på högsta nivå i fotboll. Men efter att ett tag levtt under det dåvarande inbördeskriget i Angola, beslöt sig familjen för att med båt fly Afrika och starta ett nytt liv i Europa. Ute till havs, på internationellt vatten, föddes deras son; Rio. Rio skulle också han komma att spela fotboll på hög nivå, genom att representera de franska storklubbarna FC Girondins Bordeaux och Lille OSC samt spanska Villarreal. Men det intressanta i fallet Rio Mavuba var att på grund av han föddes på internationellt vatten så stod det ingen nationalitet utskrivet i hans pass, utan raden döpt till "nationalitet" efterföljdes med texten "Född till havs". Det skulle dröja till tjugo år efter hans födsel, till 2004, innan Rio erhöLL epitetet "fransk", landet dit han och hans föräldrar tog sig efter att lämnat Angola, angivet i sitt pass. Rio föddes alltså på ett geografiskt område vilket ingen stat hade tingat, av föräldrar med diversifierad etnisk hemvist och växte upp i ett land tusentals mil ifrån något av hans föräldrars så kallade hemland. Men även om Rios historier är något mer tillspetsad än många andras så känns stora delar av hans berättelse igen av alla som följt sporten det senaste decenniet. Den springer ur en värld, sportens värld, som på många sätt kan argumenteras för att vara epicentret för nationalstatens existens, en sista bastion där nationell tillhörighet fortfarande är essentiell och vice versa. Men där fallet Rio Mavuba ger upphov till frågor kring den ambiguitet som anslår vad nationen och nationell tillhörighet *är* på ett väldigt uppenbart sätt, så kan vi idag se ett eskalerande antal fall där den nationella tillhörigheten behandlas på ett annorlunda sätt än vad som tidigare var normen. Ett sätt där den inte är *en*

eller ens en given del av en person. Så håller även sportens värld på att sakteliga löpa ikapp resten av samhället? Men innan en analys av specifika fall kan göras bör vi ta oss an konstruktionen av nationen och dess relation med sporten.

3.1 Att konstruera nationen

Vad som utgör en nation, och vad som återfinns i essensen av begreppet är abstrakt och har, just därför, diskuterats av väldigt många, väldigt många gånger. Den första och avgörande distinktionen en bör göra är den mellan *nation*, *stat* och *region*. En stat utgörs av tydliga territoriella gränser och en gemensam jurisdiktion, medan en nation kan existera utan något av dessa. Crolley & Duke (1996: 4) beskriver staten som en politisk enhet som hävdar monopol som den legitima kraften inom ett givet territorium. Dess invånare vet vilken stat de tillhör då de oftast betalar skatt till en viss regering. Staten representeras i sportsammanhang av ett landslag. En region å andra sidan är en subdivision av ett större territoriellt område, exempelvis en stat. Dessa är inte alltid institutionellt representerade i en stats strukturella fundament, regionen har i regel inget eget landslag, även om undantag finns såsom det katalanska. En nation däremot är en sociologisk enhet vars medlemmar delar en upplevd gemensam identitet. Det vanligast förekommande exemplet är förmodligen Kurdistan som enbart utgörs av abstrakta variabler såsom en upplevd gemensam identitet. Alan Bairner (2001) skriver att själva konceptet nationen är ett av de mest diskuterade ämnena i moderna sociologi och politisk teori, och dess karaktär har varit omstridd och tolkad på en mängd olika sätt. Språk, etnicitet, religion och delade erfarenheter har alla blivit uppräknade som fundamentala faktorer för nationens existens. Anderson (1983) beskrev nationen som ett så kallat "imagined community" vilken kombinerade såväl objektiva som subjektiva attribut. Där ett visst geografiskt område länkas till ett gemensamt band baserat på myten av ett gemensamt ursprung (Crolley & Duke 1996). Sporten omfamnar idén om "imagined communities" på ett ypperligt sätt, då det exempelvis i en fotbollsmatch då det på ett smidigt enklare sätt möjliggör för åskådaren att koncentrera och tänka sig nationen och få bekräftelse på den nationella identiteten, när det är givet att elva av spelarna de ser representerar den ena nationen och de elva med en annan tröjfärg representerar den andra (Crolley & Duke 1996). Tanken att identiteter tar form och bildas i mötet, kontrasten, med någon annan har diskuterats bland annat av Schoug (1997) som skriver att för att konstruera en intern klassifikation så är det nödvändigt att se skillnader i förhållandet till en eller flera andra grupper eller kategorier. Och baserat på detta motsatsförhållande kan sedermera ett "vi" skapas då det kontrasteras mot vad "de" inte är och tvärtom. Men genom att kontrastera detta mot världen så som den ser ut

så eleveras en mer dunkel bild av vad nationen är då den lingvistiska sammanfogningen av orden nation och stat till nationalstat, har blivit det som utgör normen för hur världen har organiserats. Men nationalstaterna och nationer är ju inte sällan icke-koherenta och därför behövs andra variabler för att diskutera nationen och nationalism. Ett sätt att differentiera begreppet är att göra uppdelningen mellan civil och etnisk nationalism. En distinktion av den här typen reflekterar också delvis en önskan, framförallt hos de som själva kallar sig nationalister, att separera det ”onda” från det ”goda”. Men den ger också en användbar bas när det kommer till att förstå hur nationalstater formateras och underhålls (Bairner 2001). Den etniska nationalismen utgår ofta från ett gemensamt språk och i vissa fall även idéer om rastillhörighet. Inställning ses ofta som oupplyst och exkluderande i politiska sammanhang, antingen så tillhör du nationen eller så gör du det inte, medlemskapet är inte föränderligt (Bairner 2001). Den civila nationalismen anses ha sitt ursprung under och via det till stor del artificiella skapandet av nationer och nationalstater under 1800talet. Dess fundament är medborgarskapet inom en given politisk skapad entitet istället för vad som kan anses som en av jorden given tillhörighet. Som en konsekvens av detta blir den civila nationalismen inkluderande, vem som helst kan, principiellt, bli en medlem av den civila nationen. Kellas (1991) skriver: ”This type of nationalism stresses the shared sense of national identity, community and culture, but outsiders can join the nation if they identify with it and adopt its social characteristics”. I praktiken återfinns en överlappning mellan de båda sätten att betrakta nationalism. En som är av den uppfattningen är Smith (1995) som hävdar att alla moderna nationer simultant är civila och etniska.

Det finns även de som hävdar att ett stort problem när nationalism ska diskuteras är att begreppet är så halt och svårt att greppa. Low (2000: 357) är en av dem som menar att nationalism är mer komplext än de konceptuella verktyg vi har att tillgå när vi ska diskutera det. En som inte var nöjd med den generella uppdelningen mellan civil och etnisk nationalism var Cronin (1999) som istället valde att presentera fyra olika sätt att närma sig nationalismen och dess historiska ursprung. Den första är den *primordialistiska*, som utgår från att nationalism är rotat i landet självt, de har den något farliga inställningen att nationalism är sprunget ur etnicitet och kan spåras tillbaka genom historien. Den andra är den *modernistiska*, vilken säger att nationalismen är produkten av den moderna eran. Alltså att nationalismen och hur den ter sig är knutet till den historiska epok den opererar inom. Det tredje sättet att betrakta nationalism är det *statiska* (då menat som stat-iska, härstammat ordet ”stat” snarare än statiska som stillastående) vilken driver tesen att nationalismen som sådan mer än

någonting annat går att associera till idén om en stat. Till slut så finns det *politiskt mytologiska* synsättet vilket säger att ideologin i nationalism går att finna i de mytologiska och imaginära symboler som representerar en nation. Man menar att en nation delar en känsla av samhörighet (Jarvie 2006).

3.2 En mer banal nationalism

Michael Billig (1995) ämnar ge en lite annorlunda av hur nationalism tar sig uttryck idag. Hans argumentation grundar sig i Ernest Gellners (1983) tankar om att nationalismen är en konsekvens av nationalstaternas uppkomst, och att den med tiden blivit en naturaliserad del av vår världsbild, som om det vore omöjligt att tänka sig en värld utan nationer. Gellner (1983: 6) skriver: "A man (sic) must have a nationality as he must have a nose and two ears". Men Billig menar att processen som gör att nationalismen upplevs som en integrerad del av vår vardag är mer komplex, och banal. Den involverar att vi tillsammans kommer ihåg en del saker medan vi glömmer andra. Varje nation har sin egen historia, sitt egna kollektiva minne. Men dessa kollektiva minnen innebär samtidigt också att vi kollektivt glömmer. Nationer tenderar att glömma de våldsamma handlingar som en gång fick dem att existera, parallellt celebreras olika mer glatt klingande händelser. Det enkla förhållandet är viktigt att komma ihåg för efter det att en nation etablerats är den beroende av en kollektiv glömska. Men det är mer komplext än så, när delar av historien faller i glömska och andra ständigt påminns så uppstår en ignorans för nuet. På detta sätt menar Billig (1995) att nationalismen opererar och skapandet av en nationell identitet uppkommer. Genom att den finns inbäddat i vardagslivet, i våra rutiner, som en integrerad del av vår sociala omgivning. Den implementeras inte för vi aktivt tänker och funderar kring den, utan tvärtom, när vi inte gör det (Billig 1995: 38). Med det sagt är inte avsikten att skylla på specifika individers ignorans, utan att visa på hur den banala nationalismen passar in i ett ideologiskt mönster där den egna nationalismen undermineras och slutar presentera sig som just nationalism, utan istället framstår den som naturlig och en del av samhället. När nationalism diskuteras, definieras det ofta som något farligt emotionellt, och framförallt, irrationellt. Den är dessutom betydligt enklare att se hos "den andre", då den komplexa naturaliseringsprocessen på hemmaplan kamouflerar den, medan den irrationalitet som knyts till begreppet samtidigt knyts till andra nationer (Billig 1995: 38). Billig exemplifierar med hur viftade flaggor kan ses som en form av expressiv nationalism, medan det parallellt finns en mängd oviftade, hängande flaggor som integreras i samhällskroppen och på ett mer subtilt vis bidrar till skapandet av nationalism och nationell identitet (Billig 1995: 39).

Men om det är så att den banala vardagsnationalismen tyst opererar och appellerar till vårt omedvetna så blir den ändå mer påtaglig i vissa skeden och vid vissa tillfällen. Nämligen när någonting bryter rutinerna. Om vi betänker en kalender så är den på många sätt en komprimerad version av en nations politiska historia, nationella högtidsdagar ska firas. Det faktum att det existerar utgör dock bara ena benet i argumentationen, det andra är av mer banal karaktär. För runt dessa högtidsdagar skapas ofta egna minnen och känslösamma stunder, en gör något värt att memorera med familj eller vänner och därigenom reproduceras betydelsen av något som kanske annars skulle falla i glömska men är av instrumental vikt för den nationella samhörigheten (Billig 1995: 44fs).

3.3 Sporten & nationen

En given del av mångas vardag är sport, för några finns den bara där och ter sig relativt ointressant, för många andra är det väldigt betydelsefull och stoffet för otaliga diskussioner och minnen. Sportens bidrag till konstruktionen av en nationell samhörighet och identitet är väl etablerad och diskuterad. D'Agati (2011: 36) beskriver de olympiska spelens roll i processen, då de erbjuder ett alternativ för den illitterata delen av befolkningen. För de olympiska spelen blir ett sätt att återberätta tidigare existerande skrivna eller orala narrativ som är instrumentella för den upplevda nationella identiteten. Olika aktörer, speciellt politiska aktörer, har genom historien har använt sig av de olympiska spelen som just för att uppnå olika nationalistiska mål (D'Agati 2011: 63). Relationen mellan sport och nationalism går långt tillbaka i tiden, tjecker, tyskar och greker använde sig på 1700talet av sport som ett sätt att både fysiskt och psykiskt förbereda sina unga för krig mot andra nationer. Samma sak som spartanerna gjorde för ännu längre sedan (D'Agati: 2011:49). I mer samtida historia beskriver Kozauglo (1999) fotbollens roll i turkietets schizofrena relation med Europa. Han berättar om hur viljan att vinna Europas acceptans blandas med rädslan för att skämma ut sig inför deras ögon, och hur fotbollen fick klä skott för denna balansgång. När den turkiska klubben Fenerbache skulle spela en match mot spanska Atletico Madrid till minne av den tyske målvakten Schumacher så uppstod problem med elektriciteten på arenan och matchen kunde således inte genomföras. En petitesse kan tyckas, om det inte vore för hur det beskrevs i turkisk media med rubriker som "We fell into disgrace against Germany and Spain" och "Europe laughs at us". Fokus hamnade inte på de 30,000 i publiken som inte fick se någon

fotbollsmatch utan de viktiga var hur nationen framstod när andras blickar vändes mot densamma (Armstrong & Giulianotti 1999: 120). Det finns otaliga andra exempel på hur sporten fått agera symbol och även instrument för nationalism i olika former. Rowe (2004: 22) menar till och med att det är så att nationella regeringar investerat tungt i sport och televiserad sport för att sporten på ett väldigt effektivt sätt kan bidra till konstruktionen av en nation. I länder där många olika faktorer som klass, kön, etnicitet, religion och annat dividerar framstår sporten som en av få saker som kan skapa en känsla av kollektivt samhörighet.

3.4 Les Blues – ett typexempel på sport & nationalism

För att på ett tydligt vis exemplifiera hur sport och nationalism på ett ofrånkomligt sätt är integrerat med varandra så kommer jag här att blicka åt det franska fotbollslandslaget och hur det genom åren, framförallt 1998, används i politiska syften för att dra nationalismen i en viss riktning. Från ifrågasättandet om de franska spelarna *verkligen* var franska till immigrationsonen Zinedine Zidanes namn lysande på triumfbågen. Varför Frankrike utgör ett så bra exempel är dels på grund så mycket skrivet om det, till skillnad mot exempelvis Sverige, men också för att det franska fotbollslandslaget till stor utsträckning betraktats som en sinnebild av den egna nationen. I kontrast till exempelvis England där klubbtilhörigheten är väldigt stark och skapar en utbredd ambivalens till det egna landslaget eller Spanien där det på grund av regionalismen inte alltid upplevs som att landslaget alltid är representativt för den politiska enheten Spanien (Dahlen 2008: 444).

Men låt oss backa bandet, under 1980talet styrdes Frankrike av den från vänstern komma Francois Mitterrand, och politiken som fördes var mindre nationalistisk. Men en ekonomisk kris och hög arbetslöshet fick delar av samhället att söka syndabockar bland immigranterna, och Mitterrands styre kom att utmanas från extremhögern, med partiet Front National och dess ledare Jean-Marie Le Pen i spetsen. Det franska landslaget under 1980talet representerade på många sätt Mitterrands Frankrike, många av spelarna hade en annan etnisk härkomst än just fransk, och under världsmästerskapet 1982 var detta smått (?) häpnadsväckande. För i förhållande till sina motståndare stack de multietniska franska laget ut, i media beskrevs det hur laget som representerade Frankrike från ”Dunkirk till Temanrasset” spelade en fotboll lika vacker som en ”fyrverkeriföreställning” och man jämförde det multifärgade Frankrike med det homogena Tyskland. De beskrevs som den vithyade, nordfranske Rocheteau och den mer bronsbelagda Giresse från sydväst; de två fransk-afrikanska spelarna Janvion från Maghreb i Algeriet och med sitt kopparfärgade

ansikte och den ännu lite mörkar Tigana med ursprung från sub-sahara (Mali); Marius Trésors ebenholtsskimrande uppsyn, från franska Västindien; Hidalgo, Lopez och Amoros alla med spanska rötter; Samt tre av Italiensk börd i Ettori, Genghini och Platini (Hare 2003: 133). Landslaget tog sig till semifinal i världsmästerskapet och vann det följande europamästerskapet och i ansedda franska tidningar, som L'Equipe, hyllades både laget och landet för sin lyckade integration och mångkulturen började fästa som en del av den nationella identiteten.

Med tiden skulle samma fenomen ligga som grund för politisk debatt med andra ingångsvärde. Den etniska sammansättningen av det franska landslag som skulle spela europamästerskapen 1996 fick tidigare nämnda Jean-Marie Le Pen att kalla laget artificiellt och hävdade att många av spelarna enbart hade valt att spela för Frankrike för att de skulle ha en bättre chans att vinna, samt att det syntes att de inte ens kunde texten till *Marseillaisen*. På andra håll beskrev den franska trupp som skulle spela världsmästerskapen på hemmaplan 1998 som en "kulturell mosaik" som på ett förstklassigt sätt representerade det samtida Frankrike (Hare 2003: 134). Oavsett ståndpunkt så används sporten som instrument i diskursen rörande nationalismen. Frankrike skulle för första gången bli världsmästare 1998 och efter att ha gjort två mål i finalen mot Brasilien så blev Zinedine Zidane framröstad till nationens mest populära person och den starkast lysande symbolen för en lyckad fransk integration. President Chirac och premiärministern, Jospin, använde sig av metaforen "Fotbollslandslaget är lika med nationen". Debatten om den etniska sammansättningen av landslaget förflyttades från sportsidorna till förstasidorna och frasen "black-blanc-beur" skapades för att beskriva den speciella franskhet som syntes baserat på den diversifierade spelartruppen. Frasen i sig flörtar så klart med de franska färgerna, blått, vitt och rött (bleu-blanc-rouge). Det många såg var ett landslag med vitt skilda bakgrunder som tillsammans sjöng marseillaisen och den glada nationalismen hos supportrar med olik etnisk bakgrund som för en stund kunde identifiera sig helt och fullt med en nation (Hare 2003: 134ffs).

Men detta var den mediala skildringen när det sportsligt gick bra för Frankrike, samma saker som framställdes som ett vinnande koncept fick en annan vinkling ett drygt decennium senare när fotbolls-VM spelades i Sydafrika. Världspressen kunde observera ett franskt landslag som öppet bråkade internt och på planen var resultaten usla. Denna gång fick Front Nationals ledare Jean-Marie Le Pen och hans dotter och arvtagare Marine en större opinion med sig när

de projicerade landslaget problem på nationen som helhet. Om inte ens ett multikulturellt landslag kunde hålla ihop hur skulle då en hel nation klara det?

Sporten är full av liknade exempel på hur den utnyttjas i politiska syften, och hur den får agera exempel för nationalism eller andra samhällseliga fenomen, jag använder själv den i denna uppsats med sådana intentioner. Och sporten är tacksam på det sättet att den opererar i ett gränsland mellan tradition och modernitet, mellan emotioner och intellekt.

3.5 Kulturell eftersläpning – marknad & tradition

Sporten är på så många sätt något som färdas i samhällets släp, den är traditionstyngd och svårföränderlig, minsta regeländring möts nästan alltid av en högljudd kör av kritiker och den bär öket av att försöka förena modernitet och tradition, både internt och externt. Internt så till vida att teknisk progression öppnar för nya möjligheter för olika sporter. Till exempel, huruvida en boll eller puck är ”över linjen” kan numera med relativ enkelhet mätas med hjälp av chip och sensorer, men inom den traditionstyngda sportvärlden finns fortfarande en stor opinion för att sporten ska behållas ”mänsklig” och att en del ”felbeslut” till och med hör den till. Men de interna motsättningarna är en sak, de kanske mer intressanta är de som pågår externt. På klubbnivå har många klubbar utvecklats från lokalt förankrade föreningar till stora bolag, i vissa fall globala sådana med miljardomsättning. Och kampen och svårigheterna med att behålla sin historia och fortsätta vara det de alltid varit, samtidigt som goda ekonomiska resultat måste visas är grogrunden för en kollision där klubbar ofta står med ena benet i den moderna marknadsfilosofin och andra i traditionen. Landslagsdelen av sport har kunnat betraktas som en del där marknadskrafterna ha haft svårare att fullt tränga igenom. Men även där är liknande tendenser lätta att finna. Det som Adorno, Horkheimer och Frankfurtskolan kallade ”late capitalism”, och som Jameson (1991: 18) också benämner som ”multinational capitalism” och ”media capitalism”, har på ett otvivelaktigt vis även nått landslagsidrotten. Han skriver vidare att kultur idag inte innehar samma autonomi som tidigare och stora sportevenemang som de olympiska spelen eller ett fotbolls-VM numera är så kommersiellt präglade att det inte längre är avvikelser från det samhället i övrigt utan logiska uttryck för detsamma. Detta i samband med den tekniska utvecklingen har skapat en kommodifiering av allt runt sporten. Kommodifieringen reducerar allt till ett enbart monetärt värde, och ignorerar historiska och artistiska värden (Wenner 2000: 20fs). Men landslagsscenen har ändå av många upplevts som en frizon för de kommersiella krafter som helt och fullt har infiltrerat klubbblagsvärden. Det dubbla medborgarskapet som ligger till grund för spelarnas förstärka

makt i relation till landslagen är ett relativt sent påfund. Likadant med den teknik som möjliggjort många av de globaliserande krafter som fått världen att framstå som aningen mindre och kanske även förmildrat en del kulturella skillnader, och denna globalisering av samhället i stort reflekteras även på sporten. Foer (2006: 197fs) skriver att sporten på många sätt är det som räddar nationalismens idé. Genom att det under senare hälften av 1900talet gått trend bland liberala politiska tänkare, från filosofen Martha Nussbaum till Europeiska Unionens arkitekter, att skylla många av det moderna samhällets brister på nationalismen. Genom att sluta med den omoderna fixeringen vid nationella identiteter, skulle etnocentrismen övervinnas. Världen skulle bli mer kosmopolitisk. Men det var också tankar som vänder ryggen mot den liberala tradition som tar avstamp i John Stuart Mill och Alexis de Tocqueville samt återfinns hos Isaiah Berlin. En tradition som menar att människor har ett behov av att kunna identifiera sig med en grupp, och när familjen ofta inte har samma starka ställning har nationen kommit att bli det mest livskraftiga mediet för att reglera denna impuls (Foer 2006: 197fs). Men nationens suveränitet och ställning har ju också försvagats på grund av supernationella strukturer och teknisk progression. Men en sak som lever kvar som en rest är landslagsidrotten. Eller är även den under förändring, knackar moderniteten på dörren också där, håller en av nationalismens sista starka bastioner på att rasa?

En kort rekapitulation

Benedict Andersons verk "Imagined Communities" från 1983 är det kanske mest framstående när det gäller frågor rörande nationen och nationalism. Precis som den svenska titeln påbjuder tänker han sig nationen som en föreställd gemenskap, något till stor del subjektivt. Där framväxten av en nationell massmedia har varit essentiell för nationalstaten och nationella emotioner. Andra har försökt att klassificera nationalism på andra mer konkreta sätt Cronin (1999) delade upp den i fyra underkategorier; den primordialistiska, den statiska, den politiskt mytologiska samt den modernistiska. Andra har tyckt att det räcker att göra skillnad mellan civil och etniska nationalism. Medan Billig (1995) framförallt ansåg att nationalismen reproducerades i vardagliga företeelser, och denna bukett av infallsvinklar tillsammans med det subjektiva fundament idén om nationen vilar på bereder uppslag för en intressant analys.

Hur ställer sig fotbollsspelare idag till att representera en nation? Vilka argument för de fram som grundläggande för deras beslut när mer än en nation söker deras tjänster? Samt vad händer med idén om nationen när dess förutsättningar förändras? Samt fortsätter, och i så fall hur, sporten att reproducera nationen och nationella föreställningar?

4. Nationalismens uttryck – en analys

CV-nationalismen

”Albanien visade mest kärlek” (Aftonbladet, 2013-08-27), så uttalade sig den dåvarande Helsingborgs IF spelaren Loret Sadiku sig när han bestämde sig för att spela fotboll på landslagsnivå för Albanien. Citatet indikerar inte enbart att nationstillhörighet är ett sekundärt identitetsattribut, utan även att det är valbart och utbytbart, en långt gången civil tolkning av begreppet nationalism (Bairner 2001). Vidare i artikeln kan vi läsa ”Men Sadiku, som hela tiden haft det svenska landslaget som prio ett” (Aftonbladet, 2013-08-27). Vilket tyder på att nationalism inte i fallet Sadiku kommer till uttryck på ett primordialistiskt vis (Cronin 1999), utan tvärtom, att nationalitet kan ses i plural. Men det kanske mest intressanta med svaren Sadiku ger är att nationaliteten som sagt inte är den primära identitetsfaktorn, men framförallt är den inte ens primär på ett praktiskt plan. Utan den används som ett attribut att utveckla sin karriär via, som en extra stjärna i kanten på sitt CV med förhoppningen om att den primära identiteten, den som fotbollsspelare, i förlängningen ska gagnas av att inneha epitetet landslagsspelare. För om det förr var så att det var väldigt tydligt vilket land du skulle representera, vilket land som var ”ditt” och göra anledningen till att du gjorde det i första hand var stolthet och äran att klä dig i din nations färger och göra ditt yttersta för att göra dina landsmän stolta över vad deras nation presterar, så förefaller det som den här flyktigheten vi kan ana i dag väldigt långt därifrån, kanske till och med något helt annorlunda. Bara det faktum att journalisten ställer frågan ”Vad har du för relation till Albanien?” (Aftonbladet, 2013-08-27) tyder på en viss ambivalens i den nationella identiteten som skulle vara otänkbar för inte allt för lång sen. Men fullt möjligt om en ser på nationalism på ett civilt sätt (Bairner 2001). Svaret skulle vara så givet att en sådan fråga aldrig skulle komma på tal. Naturligtvis skulle det förutsatts att subjektet inte bara har en stark geografisk och biologisk koppling till nationen utan även en emotionell. Men Sadikus svar har helt andra tongångar, han svarar med lättsamhet och nästan nonchalans; ”Vi har släkt i Albanien också. ”Morsan och farsan, ja även jag, skulle bli jävligt stolta om jag skulle spela för dem” (Aftonbladet, 2013-08-27). Det framstående i hans instinktiva formulering är ordningen i vilken han listar släktband i relation med Albanien. Han första tanke går till släkten som finns där, i andra led kommer morsan och farsan, sen först i tredje led, med en anad tvekan, nämner han sig själv, och att *han* skulle känna stolthet. Oavsett om det är så att hans motivering till val av landslag är artificiell, innerlig, eller ovidkommande så säger den någonting om förskjutningen av nationaliteten som

fundamental för vår identitet. Sadiku motiverar också sitt val med orden ”Dessutom är det jåkligt viktigt för min utveckling” (Aftonbladet, 2013-08-27), något som antyder landslagsspel som ett ornament, ett extra attribut att hänga på sin medaljvägg. För Sadiku ser uppenbarligen inte på landslagsspel som den heliga hedersbetygelsen vilken en ytterst strävade mot, som förr i tiden. Utan istället något som kan få vågen att tippa över och resultera i ett bättre kontrakt eller en mer attraktiv klubbadress i framtiden, likt en students relation till sitt kårengagemang eller socionoms frivilligarbete. Ett resonemang som kommer igen när Kalmar FFs albanske målvakt Etrit Berisha får uttala sig om Sadikus val. ”Han kommer få chansen att spela och många dörrar kommer att öppna sig”. Berisha själv har tidigare gjort samma val som Sadiku. Han fortsätter; ” Han kommer få chansen och det är många scouter som ser vårt landslag varje gång så det kommer öppna dörrar för honom också...– Det kan påverka hans karriär” (Expressen, 2013-08-27). Samma tankegång, samma resonemang, att representera nationen har inget intrinsiskt värde, utan de hoppas att de kan ge reella effekter längre fram, alltså inte så viktigt på en emotionell nivå men förhoppningsvis viktigt på en praktisk och yrkesmässignivå.

En annan intressant aspekt av medietexterna är hur bortom spelarnas citat ser ut, för de ger uttryck för en annan typ av förhållningssätt till nationen. Den ena artikeln rubriceras ”Berisha om att Sadiku nobbar landslaget” (Expressen, 2013-08-27) vilket pekar på att Sadiku sågs som svensk egendom, detta på grund av den emfas som läggs vid geografisk plats och nationell tillhörighet, Sadiku hade bott mer än 21 av sina 22 år i Sverige och följaktligen skulle det givna valet vara det svenska landslaget. Likande tendens går att finna i den andra artikeln som i sin ingress skriver; ”Idag blev det klart att en av Sveriges största talanger väljer Albanien” (Aftonbladet, 2013-08-27). Artikelförfattaren benämner alltså fortfarande Sadiku som en av *Sveriges* största talanger trots att han själv, det som utgör underlag för artikeln, valt Albanien. Återigen ges det indikationer på att den geografiska kopplingen mellan Sadiku och Sverige överskuggar det faktum att han aktivt valt bort det svenska landslaget. Finns det då en motsättning här? Om vi lyfter blicken ifrån sportens värld ett ögonblick så kan vi enkelt konstatera att dubbla medborgarskap är fullt möjligt att inneha, men i sportens värld får du bara representera *en* nation i tävlingssammanhang vilket gör att frågan om nationen ofta vässats på ett annat sätt här en på andra platser i samhället.

En nästan identisk medial berättelse, men helt tvärtom, är den om Robin Olsen, han gjorde valet att representera Sverige på samma sätt som Sadiku valde Albanien. Här kan vi notera att

Robin i artikelns inledning benämns som ”Dansken Robin Olsen” (Fotbollskanalen.se, 2014-05-21) vilket då tycks stamma ur en civil nationalitetstolkning (Bairner 2001) vilken grundar sig i faktumet att det enda Robin saknar är det svenska medborgarskapet. För Robin är uppvuxen i Sverige men med danska föräldrar. Och när frågan om vart känslorna ligger när de båda nationerna möts svarar Robin; ”Det är svårt. Alla kompisarna håller på Sverige och alla släktingar på Danmark. Hm... det är svårt, det är det” (Dagens Nyheter, 2014-10-02). Han väljer här att svara med referenser till andra människor, dels sina släktingar och dels sina vänner, han lämnar sig själv utanför när det är hans egna känslor som av reportern efterfrågas. Det finns två intressanta aspekter av hans svar, den första går i samma linje som Loret Sadikus svar. För det går att göra tolkningen att Robin svarar med diplomatiska undertoner för att inte stänga några dörrar, han har vid tillfället inte än representerat varken Sverige eller Danmark och vill inte gå miste om den framtida möjligheten hos någon av parterna. Ur det perspektivet så framstår det som om Robin, i media, visar upp en kall, kalkylerande och icke-emotionell relation till nationen och landslagsspel. En inställning som liksom Sadikus kolliderar med den kanske gängse bilden av landslagsspel som den högsta äran och landslagfärgerna en bär, nästan som en given förlängning av personen under. Det är en motsatsbild av den primordialistiska tanken om nationalism och ett exempel på långt gången tolkning av den civila iden om nationalism, enligt Cronins begreppsapparat (Cronin 1999).

Ett annat sätt att se på den bild Robins, genom sina svar, producerar i media är den att det, de facto, är så att för Robin är relationen med nationen ytterst kontextbunden. Hans upplevelse är den att nationen konstrueras i relationerna som han uppfattar bundna till densamma. Den blir relationell och flytande, och villkoras inte av geografiska eller historiska faktorer utan snarare blir det så att Robin konstruerar nationen utifrån sig själv istället för sig själv utifrån nationen. Precis som Cronin (1999) presenterar att en modernistisk tolkning av nationalism ser nationalismen som en reflektion av det rådande samhällsklimatet, så reflekteras den mediala bilden av nationalismen utifrån Robin. Som i sig är en produkt av det samhälle han lever och verkar i. En minimalistisk hållning som indirekt devalverar nationens status som essentiell och istället lyfter fram ett mer individuellt sätt att betrakta världen. En hållning som går i diametralt motsatt riktning i förhållande till de som hävdar att nationen, i primordialistisk anda, är något som nästan springer ur jorden som vi går på, något icke-konstruerat, magiskt skimrande och evigt. Nationalismen, såsom den medialt framställs här, blir mer banal på det sätt Billig (1995) påvisar. Nationen diskuteras, men snarare som en biroll än en huvudroll. För Robin Olsen framstår nationell tillhörighet som något lättvindigt; ”Det går alltid att byta om

det skulle behövas, men jag har inte riktigt fokuserat på det nu” (Fotbollskanalen.se, 2014-05-21) både segmenten här är värda att fundera på av olika skäl. Att han säger att *det alltid går att byta* tyder på att nationen är något av minimal emotionell vikt, likt ett köp av en tröja som en kanske inte är helt säker på så går det alltid att byta om det skulle visa sig vara fel val. Nu är detta inte helt sant, då det är så att om en fotbollsspelare spelat en tävlingslandskamp för ett land är denna för alltid bunden till just det landet. Men det är egentligen ovidkommande för helheten, för det är Robins inställning som är under lupp och det som är av intresse. Ändå kan vi ana att det är något viktigt med landslagsspel, något som *behövs*, men om det inte behövs för den egna stolthetens skull eller att plikten mot nationen klingar inifrån, så återstår nästan enbart det karriärmässiga behovet. Landslagsspel blir språngbrädan till något mer, inte slutstationen utan en mellanlandning, på ett flyg mellan Köpenhamn och New York är landslagsspelet Island, ett nödvändigt ont för att nå hela vägen fram.

När Daniel Mitov Nilsson på Instagram offentliggjorde att han valt att byta från det svenska till det makedonska landslaget så insinuerar texten ett förhållningssätt som påminner om den sortens text man kan se i samband med att någon byter tjänst.

”I dag blev jag uttagen till det makedonska landslaget för att spela de sista två EM-kvalmatcherna. Detta betyder att jag byter från Sveriges till Makedoniens landslag. Jag vill tacka för de fyra gångerna jag fått vara med i A-landslaget för Sverige och de bästa minnena är såklart min A-landskamp och att jag fick vara med i VM-kvalet för Sverige 2013! Nu ser jag dock verkligen fram emot att få representera Makedonien och att få vara med på deras resa framöver.” (davidmitovnilsson, Intstagram, 2015)

Tack för den här tiden, det var kul, men nu vidare mot nya utmaningar! Det är andemeningen i hans ord, och visst går det att förnimma likheterna till andra yrkeskårer. Men är verkligen nationen, och landslaget som dess förlängda arm, något som går att byta med sådan lättja. Eller är sporten en relik från en förgången tid som långsamt byter skepnad? För i andra värv så fanns det också förr en större heder i att stanna kvar där du började, och att börja och sluta på en och samma arbetsplats var mer norm än som idag något ytterst sällsynt. Men för David verkar det inte vara något dramatiskt, han är i första rummet yrkesman: ”Morsan är halvmakedon och jag har snackat med dem tidigare om att spela för dem. Men nu är det mer seriöst och de har kollat av intresset ordentligt. Det är kul att de hör av sig och att det man presterat ger eko på det sättet” (Fotbollskanalen.se. 2015-07-31). Även om villkoret för det makedonska intresset är en relativt vag biologisk koppling, så andas hela utlägget av ett korporativt tänk. Det är hans prestationer som ligger till grund för hans eventuella identitet.

Vad du är och vem du blir kommer som en prolongering av det du presterat. På liknande sätt som en chef förmodligen inte alltid kunnat identifiera sig som chef, utan i efterhand fått epitetet adderat baserat på vad hen presterat. Det är på ett sådant sätt som den nationella identiteten framställs av Daniel, att han stått för bra prestationer som fotbollsspelare är det som ligger till grund för att det makedonska fotbollsförbundet ska identifiera honom som makedonsk, och på andra sidan myntet så funderar Daniel över att bli makedonsk först då hans prestationer som fotbollsspelare lagts som grund för att möjligheten att representera det makedonska landslaget uppenbarar sig. Den nationella identiteten konditioneras i dessa fall av något annat än de som brukar räknas upp som primära grundvalar för nationen. Sportvärlden som sedan länge varit ett koncentrat av den nationella idén, en frizon där flaggor viftas och nationalsånger sjung, en plats där det är legitimt, nästan obligatorisk att känna stolthet för vad en nation presterar. En värld som när den beskrivs ofta beskrivs med krigsmetaforer och referenser till historiska triumfer och nederlag, nationella triumfer och nederlag. Men de fotbollsspelares utsagor som utgör mitt empiriska material, berättar i mångt och mycket en annan historia. De tyder på att det är ett annat tänk som är på väg att anamma och få fäste även på våra sportlandslag. Ett tänk som präglas av ett ekonomiskt, kapitalistiskt och korporativt tänk som i många andra delar av samhället sedan länge varit normen. Återigen, enligt den modernistiska tolkningen av nationalism så är den en produkt av reflektion av den rådande samhällsandan (Cronin 1999). Det är ett tankesätt som sannerligen kommit att bli norm i den klubbverksamhet där dessa spelare till vardags verkar. Om det nu är så att ett sådant tänkt verkligen fått fäste även i landslagen, bör en då fråga sig åt vad vi egentligen viftar våra flaggor? Är det blott åt minnet av en uråldrig idé, eller finns det fortfarande något mer där?

Men den flyktiga nationalismen frodas också av andra incitament, när Muamer Tankovic arton år gammal något förvånande fick speltid i engelska laget Fulham, så uppstod något som enbart kan liknas vid en kapplöpning om honom. Bosnien skickade sin störste stjärna Edin Dzêko för att övertala honom att välja Bosnien, Sverige svarade med att låta Muamer tala med Zlatan Ibrahimovic. Bara det faktum att den här typen av dragkamp uppstår om nationalitet, som för många är givet, är noterbart i sig själv. Men det som sker i kölvattnet är kanske ännu mer intressant, för i takt med att Tankovics prestationer på plan svalnar gör även det tidigare så intensiva intresset från de båda förbunden det. ”Jag försöker lägga det åt sidan för att helt fokusera på AZ, men samtidigt gnager det ju i mig. Jag hade gärna spelat i U21-EM, men jag förstår inte den här behandlingen” (Aftonbladet, 2015-04-20). Så säger

Tankovic efter att det blivit klart att han inte kommer att få vara en del av den svenska trupp som skulle spela U21-EM i Tjeckien sommaren 2015. Det anmärkningsvärda är att det som gnager i Tankovic är inte att ha inte får vara en del av det svenska landslaget utan att han inte får vara en del av turneringen. De vittnar om en tanke där turneringen och det skyltfönster och nöje det skulle innebära att spela den är överordnat innebörden av att representera ett visst landslag. Vidare säger Tankovic, när reportern frågar om en konkret uttagning till bosniska landslaget såhär: – Jag hade låst in mig i ett rum och verkligen funderat. ”Folk måste förstå vad Bosnien betyder för mig. Jag tror lite landslagsfolket har glömt bort att man kan ha de känslorna. De har bockat för mig, att jag redan valt Sverige. Men Bosnien har inte räknat bort mig. Vi får se vad som händer. Jag ska hitta tillbaka till formen och sedan är det upp till landslagen att göra sina uttagningar” (Aftonbladet, 2014-02-15). Det som blir tydligt här är att han använder landslagsspel och han eventuella framtida nationstillhörighet i ett nästan hotande syfte. Han som individ kan minsann välja och det är viktigt att förbunden kommer ihåg det och inte tar honom för givet. Det som kallas modernistisk syn på nationalism (Cronin 1999) menar att nationalismen blott är en reflektion för den tid den omges av, och med det i åtanke hur kan vi då betrakta det Tankovic säger. Är det så att samhällsklimat som allt mer präglas av individualism är det som ger upphov till Tankovics inställning. Nationalism som annars ofta ses som något kollektivt, här kanske kommer till uttryck genom hans fokus på sina individuella rättigheter. En annan vars resonemang går i liknade termer är den före detta Brommapojkarna- och Malmö FF-spelaren Miiko Albornoz. Miiko dömdes 2013 för sexuellt utnyttjande av barn och den medial uppgång som följde påverkade hans beslut om vilken nation han skulle representera. ”Det är klart att det spelade in. Det kommer alltid att förfölja mig och skrivas om varenda gång jag eventuellt blir uttagen i det svenska landslaget. I medias ögon är det svårt att få en andra chans” (Expressen, 2014-01-11). Det som är mest bekvämt för individen Miiko Albornoz, är också det som avgör vilken nation han ska representera. ”Jag tror att det är bra för mig och min utveckling som fotbollsspelare. Dessutom lockar självklart möjligheten att få spela VM i sommar. Det är ju i så fall en dröm som går i uppfyllelse” (Expressen, 2014-01-11). Fokus vid en granskning av hans tankar ligger på individuell basis, och om vi återknyter till det modernistiska synsättet på nationalism så ger det ytterligare bäring till tanken på att en mer individuellt impregnerat samhälle också smittar av sig på hur nationalismen yttrar sig.

Emotioner ändå?

När AIK-spelaren Henok Goitom nyligen valde att representera Eritreas landslag så gjorde han det inte för att landslagsspel är ett bra skyltfönster för att möjligen ta sin karriär till nästa nivå. Utan Henok har redan varit utlandsproffs och vänt hem till sin moderklubb för att avsluta sin karriär som aktiv fotbollsspelare. Så hans incitament är inte likande de som tidigare diskuterats, så lever den mer emotionella nationalismen ändå kvar? Ett intressant stycke att beröra är artikelns rubrik, som lyder; ”Ratad i blågult – väljer annat lag” (Aftonbladet, 2015-09-15), inte ”Ratad av Sverige – väljer annat land” vilket skulle vara mer i samma stil som vid tidigare exempel. Genom att göra på detta sätt så separerar rubriksättaren den intimitet och koherens som ett sportlandslagslag annars ofta bidrar till att skapa för en nation (Billig 1995). Vid idrottslig framgång kan man ofta höra kommentatorer och krönikörer berätta om hur *vi* eller *Sverige* har vunnit, en hållning som implicerar en hel nations framgång, något som bidrar till skapande av en känsla av samhörighet och intim gemenskap. Men här görs motsatsen, rubriksättaren separerar ”blågult”, smeknamnet på Sveriges fotbollslandslagslag, från nationen Sverige. Här, i detta sammanhang, är inte Sverige och blågult en stor enhet utan två separata entiteter. Samma sak när Eritrea inte benämns som just *Eritrea* utan som ”*annat lag*” en mycket mer vag benämning som står i kontrast till att man valde att använda sig av uttrycket *blågult* tidigare. Varför fraserar de sig på detta vis just i det här fallet? En del i förklaringen går nog att finna i att den intima och koherenta enheten Sverige i detta fall inte alls var intim och koherent. Det går att ana en spricka i den föreställda gemenskap Andersson (1983) talar om. För att gemenskaps känslan ska kunna reproduceras behöver nationens symboler ge upphov till känslan av gemenskap, men här framstår den snarare som väldigt spretig; ”En högljudd opinion lobbade länge för att Goitom skulle få chansen i det svenska landslaget. Förgäves, skulle det visa sig” (Aftonbladet, 2015-09-22). Det fanns alltså en mängd människor som i periferin är med delaktiga i skapande av det svenska fotbollslandslaget som ville se Henok som en del av det, en åsikt som inte delades av de med verkställande makt. Den mer pragmatiska analysen av situationen skulle stoppa och nöja sig här, men kanske finns det en annan förklaringsmodell till att de väljer att göra distinktionen mellan *Sverige* och *blågult*. I och med att Henoks val inte tycks utgå från ett pragmatiskt karriärstänk utan något annat mer känslobundet så blir också hans val mer laddat. ”Så här är det: jag tog beslutet att spela i Eritrea. Och när jag väl gjort det finns det ingen anledning att blicka bakåt. Det skulle bara göra ont i huvudet. Nu är det bara Eritrea som gäller och man lever bara en gång. Det är dumt att blicka bakåt” (Aftonbladet, 2015-09-22). Så kommenterade Henok själv sitt val, och det som fäster mitt intresse är orden *det skulle bara gör ont i huvudet*. Det indikerar att det finns en känslomässig koppling till valet han

gjort, och att det finns anledning att grubbla över det eller till och med ångra sig. För om det skulle finnas en lättsam inställning likt den vi kunnat se spår av vid tidigare fall skulle beslutet inte vara en möjlig grogrund för huvudvärk. Ett som Bairner (2001) menar civilt synsätt på nationalism. Även när han konfronteras med faktum att många ville se honom som en del av det svenska landslaget så väljer han ord som ligger i en annan sfär än de som sades av de (Sadiku, Olsson, Mitov-Nilsson) som hade en mer karriärmässig hållning till landslagsspel. ”Jag känner mig jättehedrad över det. Att många ville ha in mig i landslaget. Vi är bara människor: klart att man njuter av att höra bra saker om sig själv. Det känns så hedrande att det är så många som tagit kampen för att jag skulle med. Så... Tack!” (Aftonbladet, 2015-09-22). Det är den återkommande användningen av ordet *hedrande* som framförallt skapar känslan hos läsaren att landslagsspel för Henok betyder något mer, eller något annat, än de reella och mätbara. Det verkar finnas en emotionell koppling till nationen och landslaget vilken inte fanns, eller om den fanns så doldes den, i de tidigare fallen.

En som ger uttryck för både den kalkylerande inställningen och den mer emotionella är den före detta svenska U21-landslagsspelare Joseph Baffo. Extra intressant är att det går att se en inställning vilken succesivt förändras. När Joseph i december 2014 talar om landslagsspel gör han det i termer lik detta; ”Ghana är mitt land och jag älskar sättet landslaget spelar fotboll på. Jag hoppas att få spela för dem de närmsta åren, säger han” (Värnamo Nytt, 2014-12-22). En mycket tydligare hållning än vad vi tidigare tagit del av. Han känner att Ghana, landet där han föddes, är den nation han vill spela för då det är något som får honom att känna att det är *hans* land. En enkel och klar hållning, om det inte var så att Joseph under tiden fortfarande spelade ett EM-kval med det svenska U21-landslaget. Bara några veckor senare i januari 2015, går det att läsa en artikel med rubriken ”Baffo dementerar att han vill byta landslag” (Expressen, 2015-01-15) och i talar han på ett sätt så i allra högsta grad känns bekant från tidigare diskuterade fall. ”Just nu har jag bara fokus på Sverige, säger Joseph” (Expressen, 2015-01-15) här är det formuleringarna *just nu* och *fokus* som preliminärt drar åt det karriärmässiga hållet. I uttrycket *just nu* ligger det inbäddat att det sakernas tillstånd kan förändras i framtiden, att saker och ting inte är statiskt. Även då nationstillhörigheten vilken är det som här berörs. När han tar upp ordet *fokus* så är en given association den till sättet karriär ofta beskrivs; *Just nu fokuserar jag enbart på mitt jobb* eller *just nu tar det här projektet all min fokus*. Vi kan här ana att det är yrkesmannen och fotbollsspelaren Joseph Baffo som talar inte nödvändigtvis privatpersonen, Joseph Baffo. Liknande tongångar fortsätter sedan i olika varianter intervjun igenom; ”Man vet aldrig vad framtiden har att erbjuda, men just nu är jag

här och vi har ett viktigt U21-EM-slutspel till sommaren” (Expressen, 2015-01-15). Eller; ”Just nu tillhör jag det svenska landslaget och har gjort det hela min professionella fotbollskarriär. Just nu är det bara fokus på det. Sen kan ingen förutspå framtiden, man vet inte hur det ser ut om 3-5 år, men jag är där jag är just nu och jag är väldigt glad att vara där också” (Expressen, 2015-01-15). Samma tendenser, liknande ord, något annorlunda formulerade, men det som med tydlighet framgår är att Joseph har valt att i media presentera sin inställning till landslagsspel och nationen på ett annorlunda sätt än det mer direkta vi fick ta del av via den första artikeln. Huruvida han de facto har bytt inställning eller enbart valt en annan kommunikativ väg är naturligtvis omöjligt att veta men bara det faktum att han väljer att uttrycka sig på ett annat, mer neutralt och pragmatiskt, sätt säger någonting om landslagens status som en av de yttersta symbolerna för nationalstaten och nationalismen (Bairner 2001: 141). För om de som i mångt och mycket utgör landslagen, nämligen spelarna, inte förhåller sig till uppgiften på samma sätt som publiken uppfattar att de bör, eller åtminstone historiskt har gjort, så händer någonting med det stora symbolvärdet som finns eller fanns i landslagen. En utveckling och för många ett problem som klubb fotbollen sedan länge, på olika sätt, brottats med.

Men Joseph Baffos berättelse slutar inte där utan han kompletterar den imaginära cirkeln i ytterligare en intervju som äger rum under U21-EM sommaren 2015. ”Det betyder otroligt mycket. Det är en barndomsdröm. Alla vill sätta på sig den blågula dräkten, kanske göra ett mål och göra en vacker målgest för att se publiken jubla. Det är fantastiskt” (Aftonbladet, 2015-06-20). Från att ha varit tydlig med att det är Ghana som är hans land och det är för dem han vill spela, så talar han nu om hur det är en barndomsdröm att spela i den blågula dräkten. Dessa behöver inte nödvändigtvis stå i kontrast till varandra då det är fullt tänkbart att han har drömt och tänkt sitt framtida jag klädd i både den svenska och den ghananska dressen. Men desto mer polemik uppstår i förhållande till den nationalistiska idén om *ett* folk och *en* nation. Det finns insprängt i tanken att en person är knuten till just *en* nation, men Joseph har uppenbarligen emotionella kopplingar till *två* nationer.

”Jag tror att det här kan vara en viktig grej. Speciellt för de yngre som får inspiration och som kanske kommer som flyktingar till Sverige. Att de har folk att se upp till. Någon som har samma ursprung. Att se att vi kan glädjas till den svenska flaggan också. Jag tror också det är en stor grej. Att man inte bara tänker att jag är därifrån och jag är inte svensk, säger Joseph Baffo och fortsätter: -Jag känner mig jättesvensk. Jag har bott här i stort sett hela mitt liv. Jag kom hit när jag var fyra år. Det är klart att jag vet var mina rötter är ifrån och jag är stolt över det också men det är Sverige som byggt upp mig och det är ett fantastiskt land. Det är ett väldigt enkelt

land. Varje gång man åker utomlands saknar man Sverige. När man kommer tillbaka märker man att det är ett så bra land. Man ska vara stolt att få bo där.” (Aftonbladet. 2015-06-20)

Joseph frångår, i alla fall delvis, i sitt resonemang det primordialistiska tankesättet och förhåller sig till spel i landslaget på sätt som hämtar inspiration från den civila nationalismen, men hans resonemang innehar även ett politisk mytologiskt synsätt (Cronin 1999). När han talar om sin medverkan i det svenska landslaget som symboliskt viktig för flyktingar, så tar han också implicit ställning för en civil syn på nationalism. Han motsäger då idén om att det krävs ett jordbundet eller blodsanknutet band mellan människa och nation för att kunna se sig som en del av den, och inför en stor publik representera den. Han tar också upp vikten av alla ska kunna identifiera sig med mytologiska symboler såsom flaggan, och vidrör den mer abstrakta känslan av vad Sverige är. I linje med det politiskt mytologiska sättet att betrakta nationalism. Men det som verkligen adderar ett extra lager till hans resonemang som helhet är att han som en brygga mellan dessa båda tankarna ändå fastslår kopplingen mellan honom själv och den geografiska platsen Sverige: ”Jag har bott här i stort sett hela mitt liv” (Aftonbladet, 2015-06-20). Även om *i stort sett* inte är bra nog för ett strikt primordialistiskt förhållningssätt, Joseph är trots allt född någon annanstans, så är det ändå att betrakta som en flört med det synsätt som så ofta lyser igenom trots att det ofta skulle betraktas som föråldrat och något en inte själv vill ta del av. Det kanske tydligaste exemplet på att det ständigt lyser igenom är när en ser på det urval jag presenterat som en helhet och vad som är gemensamt för alla dessa fotbollsspelare. Den gemensamma faktorn är att alla delar namn som klinga på ett icke-traditionellt svenska sätt. De allra flesta innehar inte dubbla medborgarskap när spekulationerna om eventuell landslagstillhörighet tar fart. För om så var fallet hade frågan kunnat legitimeras därigenom, nu sker det av en annan anledning. Den fortfarande livskraftiga, strukturella, skillnaden mellan vem som är givet svensk och vem som måste bekänna färg är ofrånkomlig. Det är de facto så att samma grad av legitimitet skulle ligga i frågan om landslagstillhörighet om den ställdes till Jakob Johansson, Niklas Hult, Simon Thern, Sam Larsson, Marcus Olsson eller Joel Ekstrand. Alla dessa, samt många fler, verkar i andra länder än Sverige som fotbollsspelare på hög nivå, de har möjligheten att ges medborgarskap i dessa länder och på så sätt också kunna representera deras landslag, men diskussionen om detta existera inte, men kanske borde den göra det?

4.1 En ny värld

När fotbolls-VM 2022 kommer att spelas kommer det, om inget oförutsägbart händer, för första gången göras så i den ”arabiska världen”, närmare bestämt i Qatar. Qatar har aldrig tidigare lyckats kvalificera sig för fotbolls-VM men kommer i egenskap av värdnation med säkerhet delta 2022. Liket alla nationer som deltar i ett VM-slutspel så är Qatars ambition att göra så bra som möjligt ifrån sig, men vad som det gör dem unika och värda att i detta sammanhang tala extra om är deras strategi. Landet saknar det som brukar benämnas som fotbollskultur eller fotbollstradition, det är dessutom ett till befolkningensmängd sett litet land och på grund av detta kommer de sannolikt inte kunna göra ett framgångsrikt avtryck sportsligt. Om det i vore för att Qatar beslutat att omfamna globaliseringen och mångkulturen, i alla fall, just i detta avseende. När vi diskuterat diverse fotbollsspelare som valt, eller inte valt, att representera det svenska landslaget så har samtliga haft en relation med Sverige eller den andra nationen i fråga som kunna falla inom ramen för de teoretiska utgångspunkter som presenterats när det gäller diskussioner rörande nationalism. Men Qatar har valt en annan väg, mer extrem eller mer modern, beroende på hur en ser på det, men vad den definitivt är, är ny.

De som i någon mån följde handbolls-VM för snart ett år sedan (Januari 2015) kunde nog inte undvika det eviga diskussionerna i studion när värdnationen Qatar spelade. För det som väckt stor debatt i fotbollsvärlden har redan skett inom handbollen. Qatar stod nämligen inför samma problematik som det gör inför fotbolls-VM innan handbolls-VM, och löste det på följande sätt. ”Their main gripe: Only four of the Qatari squad were actually from the Gulf state at all, and none of those players were in the first-choice team. Instead, Qatar's squad was mainly made up of top players from Montenegro, Bosnia, France, Spain and Cuba” (Nestler 2015). Detta är ett väldigt nytt fenomen inom sporten, i andra delar av samhället är det långt ifrån häpnadsväckande att en person arbetar i utlandet för en utländsk arbetsgivare, men inom landslagsidrotten är det djupt kontroversiellt. Inom klubbidrotten har det varit fallet under ganska många år nu, och inget som i någon större uträkning debatteras som ett problem, även om motståndarna går att hitta även här. Men landslagidrottens existensberättigande ligger någonstans i att den skiljer sig från klubbidrotten i just dessa aspekter. Men inte bara det, utan det säger också något om temperaturen på den civila nationalismen eller den medborgarskapsbaserade nationalismen. Så här inleds den tidigare refererade artikeln: ”The collective exhale was just about audible here in Germany. Thank God, the handball fans thought, after France won the final of the 2015 Handball World Championships on Sunday. Most of the sport's connoisseurs didn't seem quite ready for Qatar to win.” För att addera ett extra lager till följande diskussion så är det värd att poängtera att det franska laget som till

vann och skapade den en ”kollektiv suck av lättnad” var inte på något sätt etnisk genomfransk. Utan tvärtom likt det multikulturella fotbollslandslag jag berättat om innan är det franska handbollslandslaget konstruerat enligt samma mönster. Lagkaptenen Jerome Fernandez är av spansk börd, liksom flertalet andra bärande spelare; bröderna Karabatic (Serbien), linjespelaren Igor Anic (Bosnien), höghoppande Daniel Narcisse (Mauritius) och fler därtill. Så vad är det som ligger till grund för den att det ena accepteras som ett franskt landslag medan det andra, Qatar, betraktas som något fult och artificiellt? Det kan finnas en förklaring i att det som accepteras är att välja nation om det är just en nation som väljs och omfamnas, snarare än nation väljs beroende på vad den kan göra för dig. Liksom Smith (1995) hävdade att alla nationalstater simultant är civila och etniska så går det att se tendenser på att receptionen av landslag fungerar på samma sätt. De så kallade ”imagined communities” som Anderson (1983) tänkte sig bör rimligtvis över tid tack vare såväl interna som externa faktorer förändras. Världen förändras och påverkar utifrån och inställningen till dessa förändringar skiftar internt. Det är för många kanske fullt möjligt att tänka sig att den föreställda bilden av den franska nationen innefattar Fernandez, Karabatic och Anic, då föreställningen bytt skepnad i en mer smygande takt. Men när den imaginära bilden av Qatar inte stämmer överens med det landslag som publiken ser spela, så spricker föreställningen om nationen.

Men handboll är en relativt liten sport, och saknar det globala omfång fotbollen har, vilket gör den till en nästan unik kulturyttring. Om Qatars tillvägagångssätt fick det att blåsa kulingvindar i sportvärlden under handbolls-VM så finns det en mycket trolig orkanprognos inför fotbolls-VM. ”Changing citizenship, in a way that allows players who have no link to a country to join the national team, is not in the spirit of our rules, for that reason, these practises have to stop immediately” (Nestler 2015). Orden kommer från FIFAs president Sepp Blatter som en reaktion på det faktum att Qatar erbjudit Brasilianska spelare medborgarskap, vilket skulle möjliggöra spel för Qatars landslag. Att FIFA, det internationella fotbollsförbundet, gör den här sortens uttalande tyder på att det inte bara är individer i tv-soffan som har problem med idén o medborgarskapet som enbart civilt, i alla fall när det kommer till praktiska yttringar för tanken på nationalstaten, som ett fotbolls-VM. Blatter lägger emfas på att det måste finnas en *länk* mellan spelaren och nationen, vad denna länk innebär definieras inte, men för tankarna till ett primordialistiskt sätt att se på nationalism. Qatar lyssnade och valde att på ett annat vis omfamna globaliseringen. De startade en toppmodern fotbollsakademi och hämtade in unga lovande spelare från andra delar av Asien, Afrika och Sydamerika. På så sätt kunde de uppfylla de krav om någon sort länk mellan spelare och

nation som FIFA krävde (Nestler 2015). Detta trots att det i mångt och mycket är samma sak som tidigare fördömdes, ända skillnaden är egentligen att det sker vid en annan ålder. Så det som avgör när det är acceptabelt att skifta nationell identitet är åldern.

Fenomenet i sig är inte helt nytt, de som följer friidrotten har under en längre period kunnat se hur Afrikanska löpare representerar olika europeiska och asiatiska nationer, och i klubb fotbollen är dessa akademier mer regel än undantag. Ungdomar, barn i vissa fall, hämtas in från hela världen med förhoppningen att de ska lyckas ta sig hela vägen till a-laget och i de flesta fall säkra sin ekonomiska framtid. Men vad som gör det extra intressant när ett sådant system implementeras i landslagssammanhang är att de ställer frågor om den nationella identiteten, den som vi insuper och reproducerar varje dag utan att vi tänker på det (Billig 1995) på ett väldigt tillspetsat sätt. Eller är landslagen som en av de sista tydliga markörerna för nationalstaten som given del av världen och den nationella samhörigheten på väg att upplösas (Eder, Borden, Harress & Williams 2014)?

4.2 Nationell sport i en internationell värld?

När AC Monaco år 2013 vann den franska andraligan i fotboll, Ligue 2, och därmed återigen skulle få spela i högsta ligan, Ligue 1, så uppstod en konflikt mellan det franska fotbollsförbundet och AC Monaco vilken resulterade i ett, för den europeiska, fotbollen nästintill unikt hot. ”Accusing the authorities of ‘holding a gun to their head’ and well aware that it may significantly reduce the club’s appeal to big names, Monaco have even threatened to break away and apply to join Serie A. The Italian border is, after all, just along the coast” (Shergold 2013). Det är inte det enda fallet där en klubb spelar bortom landsgränsen. Berwick Rangers har sitt fäste på den engelska sidan om gränsen mot Skottland men spelar sin ligafotboll i det skotska ligasystemet. Samma sak med nordirländska Derry City som skiftade, eller tvingades bort, beroende på vilken historieskrivning en tilltror, från den nordirländska till den irländska fotbollsligan (Crolley & Duke 1996: 66ffs). Men det som gör AC Monaco exemplet värd att specialstudera är digniteten på klubben och storleken på länderna, och statusen på de nationella ligorna som är inblandade.

Det har argumenterats (Rowe 2004) för att fotbollen idag trots den stora internationalisering den genomgått, fortfarande går att se som en starkt bidragande orsak till att nationalstaten som grundtanke och den nationalism den ger upphov till kontinuerligt reproduceras. Inte då genom att blicka på spelarna på planen, engelska Arsenal har under 2000talet ställt upp helt utan

engelsmän och att ens majoriteteten av spelarna i engelska Premier league-lag är engelsmän eller ens briter är högst ovanligt. Men i föregående mening finns även anledningen till att nationalismen reproduceras genom fotbollen, den gör så via dess grundstruktur. För fotbollen är fortfarande uppdelad i nationella ligor, i Sverige är den till och med namngiven efter nationen *Allsvenskan*. Fredrik Schoug (1997) talar om hur viktig känslan av intimitet är för konstruerandet av en nationell samhörighet. Existensen av nationella ligor skapar den sortens intima känslor och gemensamma beröringspunkter vilken bidrar till upprätthållandet av en nationell idé. En match mellan Trelleborg och Sundsvall är en nationell angelägenhet (angeläget för vissa åtminstone), den kommer att refereras i svensk media, på svenska. Trots att det är nästan 100 mil som separerar städerna så kommer det att framställas, på grund av den nationella ligastrukturen, som en vardagshändelse. Något som inte skulle vara fallet om Trelleborg skulle möta närmre belägna städernas lag, såsom Hamburg, Gdansk eller för den delen Köpenhamn. Schoug skriver också att ingen nation kan leva enbart utav sin idé, utan något mer behöver tillsättas. Den icke-ifrågasatta förekomsten av nationella ligor kan ses som en sådan sak och det är ju dessutom ett ypperligt exempel på vad Billig (1995) syftar på med sin metafor ”oviftade flaggor”, då det är ett exempel på hur vardagen strukturerats utefter nationella föreställningar och hur dessa sedermera blivit praktiker.

Men AC Monaco hotade alltså med att bryta denna struktur, och lämna den franska nationella gemenskapen och ansluta till den italienska. Ett sådant skifte skulle utan tvekan rucka de fasta punkter som konstituerar bilden av nationen, men skulle den nationella identiteten vara hotad eller skulle det ens vara särskilt konstigt? Billig (1995) argumenterar för hur olika nationella identiteter existerar parallellt inom olika nationsgränser på grund av globaliseringen.

Konsumtionsmönster är inte längre strikt nationella, utan vi konsumerar istället ständigt små fragment av olika nationella identitetsuttryck. Som ett resultat minskar den upplevda differensen nation emellan och den egna tänkta, nationella, gemenskapen fragmentiseras.

Även supernationella företeelser som, FN och EU, bidrar till att vikten av nationalstaten och den nationella identiteten den bär med sig förminskas. Dels genom det faktum att de existerar och dels på grund av att de juridiskt fråntar de nationella parlamenten en del av dess makt.

Men även om Billig har rätt i att vi hela tiden konsumerar fragment av olika kulturer, så är det i en del fall så att de ändå lägger tyngd vid det nationella ursprunget. Restaurangbranschen ger ett målande exempel på detta, där sätts ofta nationella epitet när det ska beskrivas vilken mat som serveras. Svensk husmanskost, italiensk pasta, spanska tapas, amerikanska hamburgare

och så vidare. Även om alla dessa finns utspridda över större delen av världen, kanske inte den svenska husmanskosten fått global spridning, och adopteras som integrala delar av många olika kulturer så fortlever hela tiden det nationella ursprunget. Den som skiljer spridningen av varor eller olika kulturella uttryck från idrottsutövare som skiftar nation, eller som i fallet AC Monaco ett helt lag, är just att det inte sprids utan tvärt byts. Något som verkar vara svårare att acceptera, för när AC Monaco hotade att lämna det franska fotbollsförbundet påbörjades en process för att stoppa hotet från att bli verklighet (Doyle 2013).

4.3 Dalkurd, Syrianska, Prespa Birlik – blomstrande nationalism bortom nationalstaten

En annan väldigt intressant faktor som globaliseringen för med sig till sporten är uppkomsten av nya klubbar med tydliga band till en viss nation. Dessa föreningar finns utspridda över nästan hela landet, bara i regionen kring Malmö återfinns; NK Croatia, Bosniska Behar, Makedonija, FK Pelister och många fler. Men vad är de egentligen ett uttryck för? Är de exempel på konsekvenserna av en allt mer globaliserad värld där nationalismen enbart går att finna i nischade skepnader likt dess. Eller är det så att den påbörjade nedbrytningen av nationalstaten som juridiskt fundamental global struktur inte öppnar för mindre nationalism utan tvärtom, mer. För enligt Billig (1995:139) är det onekligen så att olika element av nationalistisk karaktär verkar fortleva trots den utbredda globaliseringen. Kanske är det så att nationalismen har skiftat skepnad och bytt funktion. Möjligtvis fungerar den inte längre som den kraft som skapar och reproducerar nationalstaten; det är istället så att den utarmar och förstör den (Billig 1995: 139).

På en arena i Borlänge spelare Dalkurd FF sina hemmamatcher, nästa säsong (2016/17) kommer de för första gången göra det som medlemmar av SEF, svensk elit fotboll, och därmed få ett större medialt strålkastarljus på sig. Det första en som besökare av Dalkurd FFs hemsida möts av är deras logotyp; den kurdiska flaggan utsmyckad med två dalahästar i guld. Bredvid logotypen går det att läsa: "I Dalkurd ser vi förbi människors ursprung och hudfärg. Tillsammans är vi inte invandrare eller svenskar. Vi är människor med en önskan att skapa uppmärksamhet och påverka, på fotbollsplanen och i samhället." Det uppstår en viss paradox när text och logotyp möts. Texten vars innehåll devalverar värdet av ursprung och nationalitet och logotypen vars fundament utgörs av en av de starkaste nationella symbolerna, flaggan. Men likt vad Billig (1995) är inne på är det ett exempel på en form av civil nationalism. Ett exempel på hur nationalismen frigörs från de primordialistiska tankebanor som i så många av

de tidigare analyserade fallen ändå lyst igenom. De primordialistiska lyser dock igenom på ett sätt, för det faktum att ett sådant citat är det första en besökare möts av säger något. Det återfinns inget liknande på någon av de andra lagen i Superettans respektive hemsidor och de skulle nog också för många kännas malplacerat om det gick att läsa på Degerfors, Varberg eller IK Frejs hemsida.

Även Södertäljebaserade Syrianska FC hämtar inspiration till sin logotyp från den syrianska flaggan, ej att förväxla med den Syriska. Detsamma gäller för Malmölaget Prespa Birlık där den turkiska flaggans närvaro i emblemet är omissbar. Dessa föreningar utgör exempel på hur nationalismen fortsätter att reproduceras, samtidigt som de ger kraft åt Billigs (1995) tanke på att det inte är nationalstaten som reproduceras, utan snarare förstörs. De gör så genom att dess existens inte direkt är förenlig med den gamla tanken om nationalstaten som utgjordes av; *ett land, ett folk, ett språk*. För genom uppkomsten, och progression på senare år för dessa klubbar (Syrianska FC har spelat mer än en säsong i Allsvenskan) så förändras nationalstaten, inte nationalismen, den kan fortfarande frodas, men nationalstaten får svårt att existera på det sätt den historisk gjort. Fredrik Schoug (1997: 87) menar att ingen nation kan leva enbart utav sin idé, utan behöver sin emotionella magnetism, och hävdar liksom Billig (1995) att det är de vardagliga praktikerna som genererar och reproducerar nationalism samt gör så att människor identifierar sig med nationer. När då dessa mikrovarianter av nationell identifikation uppstår på en plats långt bort från den landmassa som skulle betecknas som geografisk hemvist så går det att tänka sig att den nationella magnetism som behövs för att nation ska kunna fortleva i allra högsta grad finns att tillgå. Medan statens makt att ovanifrån; såsom Gellner (1983) i sin bok, *Nation and Nationalism*, skrev att via homogeniserande processer göra verklighet av tanken på *ett folk, en nation och en stat* är, via globaliseringsprocesser, begränsade. Det som också gör det lättare att se olika spår av nationalism i företeelser som härstammar från sporten är att sportens karaktär lämpar sig för att väcka nationell känslomhet, då sporten är ett förstärkningssystem för nationella emotioner (Schoug 1997:87). Likt det tidigare beskrevs hur den medierade intimiteten spelare en stor roll för vår förmåga att uppleva nationen som något som ligger nära oss, och som viktigt för konstruktionen av den nationella samhörigheten. Blir dessa föreningar med starka nationella band lätta att identifiera sig med, och då i förlängningen identifiera sig med nationer och olika former av nationalism.

5. Slutdiskussion

Att sporten är i förändring är otvivelaktigt. Att det ständigt stegrande mediala bruset runt densamma påverkar likaså, att sport idag är mycket mer än vad som sker på planen, i ringen eller i spåret är ofrånkomligt, och kanske har det alltid varit så. Men kommersialiseringen och kommodifieringen av idrotten har accelererat sen en tid tillbaka, och det framstår nog svårgripbart för de som växt upp under 2000talet att det inte vart särskilt länge sen de flesta svenska landslagsspelare i fotboll hade andra jobb vid sidan om fotbollen. Möjligtvis satte fotbollen en extra ekonomisk guldkant på vardagen men det var inget du blev rik på och det du kunde sannerligen inte pensionera dig några år efter du fyllt trettio. Idag är de ekonomiska incitamenten i fotbollen så pass starka att det mesta och de flesta som verkar inom den, men där ekonomin inte haft möjlighet att influera i samma utsträckning är landslagsfotbollen. Visst har de funnits olika slags bonusar vid framgång men det har oftast varit äran av att få representera sin nation som varit den främsta drivkraften. Men i takt med att världen förändrades, globaliserades, så upplevde jag som konsument av sportmedia och åskådare till de flesta sportevenemang en förändring i diskursen runt landslagen. Hierarkin tycktes ha förändrats, de individuella utövarnas position stärktes och diskursen tycktes mer och mer imitera den som sedan Bosmandomen 1995 infiltrerat klubbfotbollen. Individerna var inte längre låst till en nation, men framförallt verkade en acceptans för detta etablera sig. Men snart därefter började också andra vindar blåsa, när brasilienfödde Diego Costa inför fotbolls-VM i Brasilien offentliggjorde att han skulle representera Spanien så var reaktionerna mer negativt laddade. Spanien som hade tre raka mästerskapstitlar och av många erkänt som det kanske bästa fotbollslandslaget genom alla tider, behövde de verkligen tänja på reglerna för att få ytterligare en spelare av världsklass? När sedan Qatars och Kinas planer började vecklas ut i media så upplevde jag diskussionen som en dans runt het gröt. Den övergripande forskningsfrågan jag ställde mig löd; Hur reproducerar sportjournalistiken idén om nationen och nationell tillhörighet i rapporteringen av nationsbyte inom fotbollssporten? Journalister som, i alla fall utåt, står för öppenhet och inte bedyrar gamla nationalistiska tankegångar tyckte helt plötsligt att något var skevt och fel, men tyckte samtidigt att det var skevt och fel att tycka såsom det gjorde. Här började egentligen mitt projekt, det fascinerade mig att realiteten gick mot en in-absurdum situation, och jag ville se hur nationen och nationalismen som är en sådan given del av vardagen återspeglades i den nya världsordningen.

Det som gör att nationen och nationalismen fortfarande lever vidare inom sporten är att den är strukturellt organiserad på ett sådant sätt. Det har gjorts försök att skapa stängda superligor inom den europeiska fotbollen enligt samma modell som den amerikanska professionella

idrotten är uppbyggd, eller för den delen den relativt nyskapade Kontinental Hockey League, en europisk gemensam liga. Men alla försök inom fotbollen har stoppats, och fotbollen har en särställning inom sportvärlden tack vare sin enorma räckvidd och popularitet. Och vad gäller landslagsfotbollen så är min tanke efter att ha studerat ämnet att de primordialistiska grunderna för nationalism på sikt kommer att suddas ut ur ekvationen. Sverige kommer nog spela fotbollslandskamper ett bra tag till på samma sätt som det tyska klubblaget Wolfsburg fortfarande existera. Wolfsburg startade som korplaget för de som jobbade på Volkswagenfabriken i staden, men är nu ett av Europas bästa lag med spelare från en mängd olika nationer, inte någon har anställning på fabriken och långt ifrån alla talar tyska. Kanske är det så även landslagsfotbollen, och nationen som världslig struktur i förlängningen, kommer att utvecklas och överleva. Sverige kommer nog att spela, men de som spelar för Sverige kanske inte nödvändigtvis måste ha etniska eller biologiska band till nationen. För vad jag har kunnat utläsa av mitt empiriska material är stoltheten över att få representera en nation fotbollssammanhang sekundär i jämförelse med de karriärmöjligheter det medför. Terminologin spelarna använder sig är på många sätt influerade av ett liberalt marknadstänk och nationen och nationalismen används som ett instrument för att åstadkomma något mer. Den forskning jag åtnjutit och tagit del av kring sport och nationalism, vilken ligger till grund för mina teoretiska ansatser har ofta förutsatt nationalismen som viktigt och sporten som en viktig del för reproduktionen av densamma. Det som mitt empiriska material däremot beskrivit och som jag argumenterat för är att vi kanske upplever skifte där nationen kulturellt får agera i en biroll medan andra variabler får anses vara viktigare. Även om dess strukturella roll är djupt cementerad och förmodligen kommer att vara så ett bra tag till, framförallt genom vardaglig oavsiktlig reproduktion. Min ambition har varit att genom att belysa ett tidigare outforskat ämne bidra med en annan typ av insikt till ett relativt brett populärt fält.

6. Referenser

Elektroniska källor

- Bohman, Per. (2015). *Henok Goitom: "Han ringde aldrig"*. Aftonbladet. 2015-09-22.
- Danielsson, Tobias. (2015). *Mitov Nilsson funderar på att byta landslag – till Makedonien*. Fotbollskanalen.se. 2015-07-31.
- Doyle, Paul. (2013). *Monacos free-spending ascent has french clubs fearing for their future*. The Guardian. 2013-05-02
- Eder, Steve. Borden, Sam. Harress, Christopher. & Williams, Jack. (2014). *Seeking Soccer Respect, Qatar Looked Abroad*. New York Times. 2014-07-14
- Flinck, Johan. (2013). *Sadiku: "Albanien visade mest kärlek"*. Aftonbladet. 2013-08-27
- Fransson, Martin. (2014). *Olsen vägrar välja landslag*. Dagens Nyheter. 2014-10-02
- Jansson, Erik. (2014). *MFF:s danska succémålvakt öppnar – för svenska landslaget: "Går alltid att byta"*. Fotbollskanalen.se. 2014-05-21
- Jonsson, Fredrik. (2015). *Baffo dementerar att han vill byta landslag*. Expressen. 2015-01-15
- Jonsson, Fredrik. (2013). *Berisha om att Sadiku nobbar landslaget*. Expressen. 2013-08-27
- Karlsson, Kristopher. (2014). *Robin Olsen väljer svenska landslaget*. Aftonbladet. 2014-12-08
- Käck, Andreas. (2015). *Ratad i Blågult – väljer annat lag*. Aftonbladet. 2015-09-15.
- Nestler, Stefan. (2015). *Qatar: Buying their way to sporting success*. Deutsche Welle. 2015-02-04
- Nilsson, Patrik. (2014). *Baffo byter landslag? Värnamo Nytt*. 2014-12-22
- Osmanagic, Sladjan. & Wagner, Michael. (2014). *"Tankovic vill spela för vårt landslag"*. Aftonbladet. 2014-02-15
- Pileby, Axel. (2014). *Miiko Alborno nobbar Sverige – väljer Chile*. Expressen. 2014-01-11
- Shergold, Adam. (2013). *The French Revolution: Megabucks PSG and Monaco intent on conquering Europe... and money isn't exactly an issue (though the tax man could be)*. Daily Mail. 2013-07-19
- Sjögren, Patrik. (2015). *"Man ska vara stolt att få bo i Sverige"*. Aftonbladet. 2015-06-20.
- Wagner, Michael. (2015). *Tankovic kan byta landslag*. Aftonbladet. 2015-04-20

Litteratur

- Anderson, Benedict. (2011). *Imagined Communities*. Verso. London
- Armstrong, Gary & Giulianotti, Richard. (1999) *Football Cultures and Identities*. Macmillan Press. London
- Bairner, Alan. (2001). *Sport, Nationalism and Globalization*. State University of New York Press. New York
- Billig, Michael. (1995). *Banal Nationalism*. Sage Publications. Thousand Oaks
- Crolley, Liz & Duke, Vic. (1996) *Football Nationality and the State*. Addison Wesley Longman Limited. Harlow.
- Cronin, Mike. (1999). *Sport and Nationalism in Ireland: Gaelic Games, Soccer and Irish Identity since 1884*. Four Courts Press. Dublin
- D'Agati, Philip. (2011). *Nationalism On The World Stage – Cultural Performance at the Olympic Games*. University Press of America. Lanham.
- Dalen, Monica. (2015). *Intervju som metod*. Gleerups Utbildning AB. Malmö
- Dahlen, Peter. (2008). *Sport och medier – En introduktion*. Ij-förlaget. Kristiansand
- Foer, Franklin. (2006). *Fotboll förklarar världen*. Ordfront. Stockholm
- Gellner, Ernest. (1983). *Nations and Nationalism*. Blackwell. Oxford
- Gripsrud, Jostein. (2011). *Mediekultur – Mediesamhälle*. Daidalos. Göteborg
- Hare, Geoff. (2003). *Football in France – A cultural history*. Berg. Oxford.
- Jameson, Fredric. (1991). *Postmodernism: or, the cultural logic of late capitalism*. NC: Duke University Press. Durham
- Jarvie, Grant. (2006). *Sport, Culture and Society – An Introduction*. Routledge. Abingdon.
- Kellas, J.G. (1991). *The Politics of Nationalism and Ethnicity*. Macmillan. Basingstoke
- Kozanoglu, Can. (1999) i Armstrong, Gary & Giulianotti, Richard. (1999) *Football Cultures and Identities*. Macmillan Press. London
- Larsen, Ann-Kristin. (2009). *Metod helt enkelt – En introduktion till samhällsvetenskaplig metod*. Gleerups Utbildning AB. Malmö
- Low, Murray. (2000). ”Nationalism” i Browning, G., Halcli, A. & Webster, A. *Understanding Contemporary Society*. SAGE. London
- Rowe, David. (2004). *Sport, Culture and the Media*. 2:a upplagan. Open University Press. Maidenhead

Schoug, Fredrik. (1997). *Intima Samhällsvisioner – Sporten mellan minimalism och gigantism*. Brutus Östlings bokförlag. Stockholm/Stehag

Smith, A.D. (1995). *Nation and Nationalism in a Global Era*. Polity Press. Cambridge

Wenner, Lawrence A. (2000) *Mediasport*. Routledge. London

Sociala medier

dauidmitovnilsson. (2015) Instagram.